

Увод у релационе базе података

136

Саша Малков
Универзитет у Београду
Математички факултет
2023/2024

[PM13]
Увод у РБП
Саша Малков

Тема 8

Оптимизација база података

[PM13] Увод у релационе базе података - Саша Малков - 2023/24 - час 136

1

Оптимизација базе података

Основни методи оптимизације БП

- Оптимизација на нивоу интерне организације података
 - не уводи се разлика између физичког и логичког модела
 - остварује се кроз управљање интерном организацијом података, помоћним компонентама и ресурсима
 - управља се појединостима имплементације табела
- Оптимизација на нивоу упита
 - не уводи се разлика између физичког и логичког модела
 - врши се писање упита на начин који омогућава њихово ефикасније извршавање
 - овај вид оптимизације постепено губи на значају
 - савремени СУБП имају добру аутоматску оптимизацију
- Оптимизација на нивоу структуре података
 - **уводи се** разлика између физичког и логичког модела
 - организација табела се мења у односу на логички модел

Универзитет у Београду - Математички факултет

[PM13] Увод у релационе базе података - Саша Малков - 2023/24 - час 136

2

Оптимизација базе података / Оптимизација на нивоу интерне организације података

Опт. на нивоу интерне организације података

- Оптимизација на нивоу интерне организације података
 - Ова тема је углавном обрађена кроз упознавање физичке структуре података и прављење физичког модела базе података
 - Данас ћемо се бавити преосталим методима оптимизације

Универзитет у Београду - Математички факултет

[PM13] Увод у релационе базе података - Саша Малков - 2023/24 - час 136

3

Проблем оптимизације упита

- **Оптимизација упита** подразумева оптимизацију свих видова употребе базе података, што укључује и читање (упите у ужем смислу) и мењање садржаја базе података
- Важне теме везане за оптимизацију су:
 - начин извршавања упита
 - радно оптерећење базе података (енгл. *workload*)
- Оптимизација упита је зависна од конкретног СУБП
 - овде се представља на примеру система *DB2*

Начин извршавања упита

- Савремени СУБП извршава упит кроз неколико фаза:
 - прави се један или више планова извршавања упита
 - са процењеним трошковима извршавања
 - бира се најефикаснији план
 - и евентуално се додатно фино подешава
 - извршава се изабрани план
 - изабрани план може да се сачува
 - у зависности од имплементације и конфигурације СУБП

План извршавања упита

- План извршавања упита (енгл. *execution plan*) обухвата:
 - редослед корака при извршавању
 - операције које се извршавају у појединим корацима
 - структуре података које се употребљавају
 - начин сваког појединачног приступања подацима
 - процењену цену сваког од корака и целог посла
- Већина савремених СУБП омогућава кориснику да сагледа план извршавања пре него што се покрене израчунавање упита
 - можда не делује значајно за мање ад-хок упите, али је веома важно за упите који се понављају и скупе упите

Статички и динамички упити

- Према тренутку прављења плана извршавања упита, начин извршавања упита може да буде:
 - статички
 - план извршавања се прави унапред, при превођењу програма
 - програми са статичким упитима се зову *статички програми*
 - план извршавања упита неког програма се евидентира у БП
 - то се назива *урађеном* програма (енгл. *binding*)
 - динамички
 - план извршавања се прави при извршавању упита
 - програми који имају само динамичке упите називају се *динамички програми*
- Тренутак прављења плана извршавања производи последице, а навише у погледу
 - ауторизација
 - оптимизације

Статички и динамички упити (2)

- Последице у односу на ауторизацију:
 - корисник који уграђује програм мора да има ауторизацију за извршавање статичких упита и наредби
 - корисник који извршава програм мора да има ауторизацију за извршавање динамичких упита и наредби и ауторизацију за извршавање статичког програма
- На пример
 - ако статички програм извршава статички упит који рачуна просек плата
 - корисник који уграђује програм мора да има приступ појединачним подацима о платама
 - корисник који извршава програм мора да има ауторизацију да изврши програм
 - ако динамички програм извршава упит који рачуна просек плата
 - корисник који пише програм не мора да има никаква права приступа подацима
 - корисник који извршава програм мора да има приступ појединачним подацима о платама

Статички и динамички упити (3)

- Последице у односу на ефикасност:
 - прављење плана извршавања није бесплатно
 - план извршавања статичких упита се прави само једанпут
 - план извршавања динамичких упита се прави сваки пут поново
 - савремени СУБП обично омогућавају неки вид кеширања планова
 - тренутак оптимизације може да буде значајан
 - оптимизација се изводи у тренутку прављења плана извршавања
 - динамички упити су оптимизовани на најбољи могући начин
 - статички упити су оптимизовани према стању БП у тренутку уградње пакета
 - то може бити неажурна оптимизација
 - зато постоји поступак *освежавања* планова (енгл. *package rebinding*)

Начин рачунања цене корака

- При рачунању цене појединачне операције у оквиру плана извршавања узимају се у обзир следеће информације
 - цена уређаја (приступање страници, читање странице)
 - број редова у табели
 - попуњеност страница
 - селективност упита (процена броја редова који задовољавају услов)
 - цена саме операције над дохваћеним подацима
- Већина тих информација је тачна само ако су **ажурни** статистички подаци о садржају базе података (!!!)

Врсте операција (пример DB2)

- Врсте операција ћемо навести на примеру система DB2
 - Није неопходно научити све операције напамет, али је важно разумети које операције постоје и чему служе
 - Посебну пажњу ћемо посветити операцијама које се најчешће користе

Врсте операција (пример DB2) (2)

- Најчешће операције:
 - TBSCAN – читање (претраживање) редова података непосредно из табеле
 - IXSCAN – претраживање индекса и читање показивача на редове
 - EISCAN – претраживање индекса по сложенијим условима и читање показивача на редове
 - RIDSCN – читање свих показивача на редове из индекса (или међурезултата)
 - FETCh – читање садржаја колона из датог реда (или редова)
 - HSJOIN – хеш спајање, без претходног уређивања
 - NLJOIN – угнеждено спајање, унутрашња табела се претражује за сваки ред спољашње
 - MSJOIN – *merge* спајање, када су обе табеле уређене по услову спајања
 - SORT – уређивање редова, опционо без понављања

Врсте операција (пример DB2) (3)

- Остале операције:
 - UNION – унија два скупа редова
 - UNIQUE – уклањање поновљених редова
 - GRPBY – груписање редова
 - RETURN – враћање резултата
 - DELETE – брисање једног или више редова
 - INSERT – додавање реда у табелу
 - UPDATE – ажурирање садржаја реда
 - GENROW – прављење нових редова података (трајних за INSERT или привремених за, на пример, ажурирање прим. кључа)
 - TEMP – записивање података у помоћну привремену табелу

Врсте операција (пример DB2) (4)

- Остале операције:
 - IXAND – конјункција филтера по битмапираним индексима
 - FILTER – примена услова претраживања на скуп података
 - SHIP – читање података из удаљеног релационог или XML извора (нпр. федеративне базе)
 - RPD – читање података из удаљеног нерелационог извора (нпр. федеративне базе)
 - TQ – *ред табеле*, за преношење података између различитих агената (процеса)
 - XSCAN, XISCAN, XANDOR – израчунавање делова *Xpath* упита над XML фрагментима
 - SMPEXP, PIPE – помоћне операције, само за дебаговање

Неопходне операције

- Неке операције *морају* да се изврше да би се упит извршио
 - Такве операције представљају *неоходне операције*
 - Оне не могу да се оптимизују
- На пример, неопходне операције су:
 - RETURN
 - ако је у питању читање
 - DELETE / INSERT / UPDATE
 - ако је у питању нека од тих операција
 - GRPBY
 - HSJOIN / NLJOIN / MSJOIN
 - UNION
- У неким случајевима су неопходне и:
 - SORT
 - UNIQUE

DB2 – План извршавања упита

- План извршавања упита може да се анализира помоћу различитих алата
 - Командни режим
 - Употребом тзв. *EXPLAIN* табела
 - Није посебно удобно и практично, више је намењено за аутоматизацију
 - *IBM Data Studio*
 - Направи се нови упит
 - Изабере се наредба *Open Visual Explain*
 - Може да се отвори у веб-прегледачу (*Open in New Window*)

Прављење помоћних табела

- При анализи и (мануелној) оптимизацији упита користи се скуп помоћних табела у истој бази у схеми *EXPLAIN*
 - Обично се називају *EXPLAIN*-табеле
 - Морају да се направе да би могла да се ради анализа упита
 - планови извршавања се увек праве
 - да би могли да се анализирају записују се у овим табелама
- Један од начина да се направе је:
 - `db2 call sysproc.sysinstallobjects('EXPLAIN', 'C', cast(null as varchar(128)), cast(null as varchar(128)))`

Примери упита

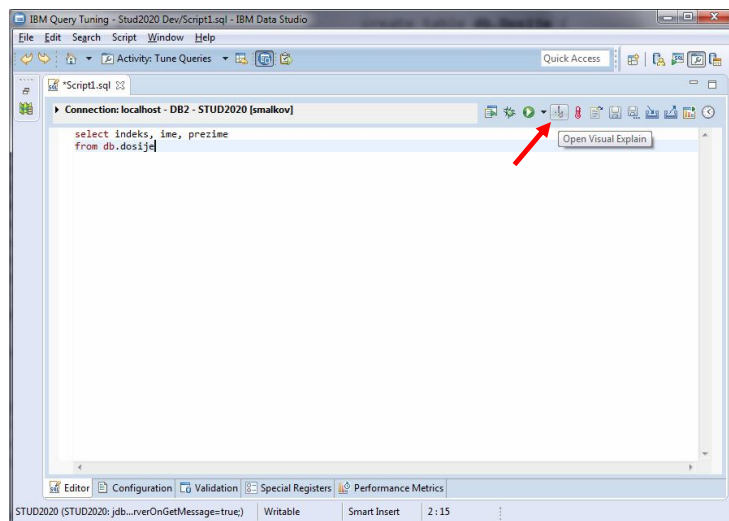
- Размотрићемо више врста једноставних и умерено сложених упита над базом података са подацима о студентима
 - Користићемо алат *Data Studio*
 - Користићемо базу података *Stud2020*

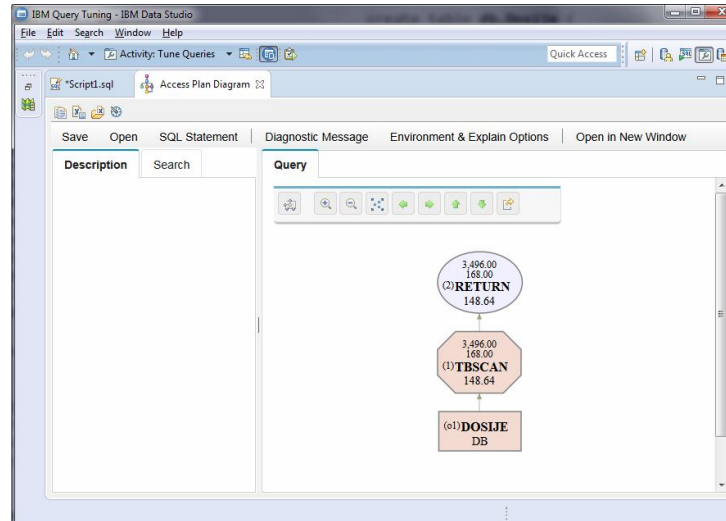
Анализа плана извршавања

- За анализирање најбољег процењеног плана извршавања користи се алат *Visual Explain* у оквиру алата *Data Studio*
 - Најпре се повежемо на базу направимо нови упит (*New SQL Script*)
 - Упишемо текст упита
- Размотрићемо више врста једноставних и умерено сложених упита над базом података са подацима о студентима
- Најпре ћемо илустровати поступак у алату *Data Studio*

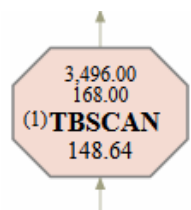
Анализа плана извршавања упита

Анализа плана извршавања упита

Елементи описа корака

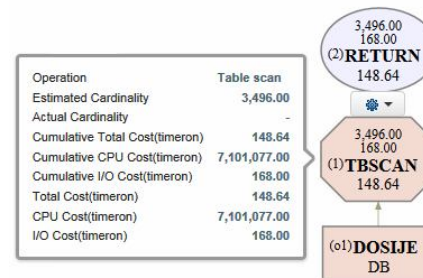

- У опису сваког корака су следећи елементи (одозго наниже):
 - процењен број редова који ће се добити у резултату
 - кумулативна цена У/И операција
 - цена ове операције додата на цене припреме улаза
 - редни број (ознака) и назив операције
 - укупна кумулативна цена

- ВАЖНО:** цене обраде (CPU), улаза и излаза (I/O) и укупна цена (Total) користе различите мерне јединице, иако су им називи исти, па зато може да изгледа да је укупна цена мања од цене улаза и излаза
- 1 У/И "тимерон" је цена читања једне странице

Елементи описа корака (2)

- Довођењем миша изнад корака добија се више елемената:
 - одвојено цена обраде и цена улаза и излаза
 - одвојено цена корака и кумулативна цена

- ВАЖНО:** цене обраде (CPU), улаза и излаза (I/O) и укупна цена (Total) користе различите мерне јединице, иако су им називи исти, па зато може да изгледа да је укупна цена мања од цене улаза и излаза

Елементи описа корака (3)

The screenshot shows the IBM Query Tuning interface. On the left, the 'Access Plan Diagram' shows a query plan with three steps: (1) TBSCAN, (2) RETURN, and (3) DOSIJE DB. On the right, the 'Cost Information' table is visible.

Description	Value
SPEED	Fast
THROTTLE	TRUE
Skip Inserted Rows	TRUE
CUR_COMM	TRUE
LCKAVOID	TRUE
Cost Information	
Estimated Output Cardinality	3,496.00
Cumulative Total Cost	148.64
Cumulative CPU Cost	7,101,077.00
Cumulative I/O cost	168.00
Cumulative First Row Total Cost	6.81
Total cost	148.64
CPU cost	7,101,077.00
I/O cost	168.00
Estimated Bufferpool Buffers	168.00

- Још више елемената описа корака се добија ако се кликне на корак
- У левом делу прозора се отвара листа различитих описа корака

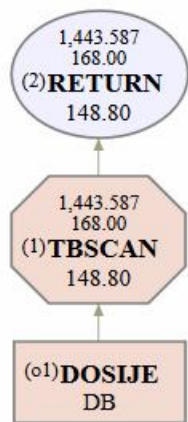

Упит са рестрикцијом

- У наредном кораку проценићемо трошкове извршавања упита са рестрикцијом:

```
select indeks, ime, prezime
from db.dosije
where idprograma = 101
```
- Процена цене зависиће од неколико фактора:
 - Да ли постоји индекс који одговара услову рестрикције?
 - Ако постоји, онда можда његова употреба може да допринесе?
 - Колика је разноликост садржаја колоне (или колоне) по којима се врши рестрикција?
 - Ажурни статистички подаци могу да помогну у процењивању цене.

Упит са рестрикцијом, без индекса


```
select indeks, ime, prezime
from db.dosije
where idprograma = 101
```

- Приметимо да је цена улазно/излазних операција остала иста
 - и даље је неопходно прочитати све странице табеле
- Процењен број редова резултата је мањи него пре, зато што се издвајају само неки редови

Упит са рестрикцијом са индексом

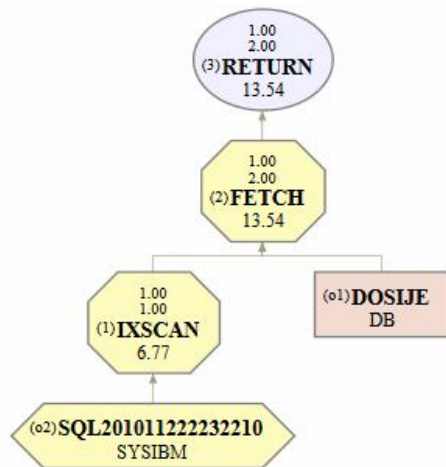
- У наредном кораку проценићемо трошкове извршавања упита са рестрикцијом по атрибуту за који постоји направљен индекс:

```
select indeks, ime, prezime
from db.dosije
where indeks = 20150201
```

План извршавања при претраживању табеле са индексом – примарни кључ

```
select indeks, ime, prezime
from db.dosije
where indeks = 20150201
```

- Операција *IXSCAN* издваја идентификаторе редова (*RID*) који одговарају вредности индекса
- Операција *FETCH* на основу списка *RID*-ова (у овом случају тачно један ред) чита дате редове из табеле

Универзитет у Београду - Математички факултет

Оптимизација базе података / Оптимизација на нивоу упита

Упит са рестрикцијом са индексом (2)

- Ако направимо индекс по студијском програму:

```
create index db.Dosije_StProgram
on db.Dosije( IdPrograma )
```
- онда ће рестрикција бити по атрибуту који је индексирани, али који има понављања:

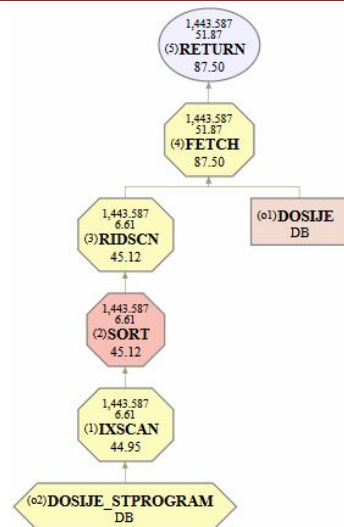
```
select indeks, ime, prezime
from db.dosije
where idprograma = 101
```

Универзитет у Београду - Математички факултет

План извршавања при претраживању табеле са индексом

```
select indeks, ime, prezime
from db.dosije
where idprograma = 101
```

- Операција *SORT* уређује прочитане идентификаторе редова, да би касније читање ишло редом
 - цена читања је 0
 - плаћа се само уређивање у меморији
- Операција *RIDSCAN* чита *RID*-ове из претходног резултата
 - цена је скоро нула

Универзитет у Београду - Математички факултет

Оптимизација базе података / Оптимизација на нивоу упита

Упит са спајањем

- У наредном примеру ћемо да спајамо податке о студентима са подацима о смеровима:

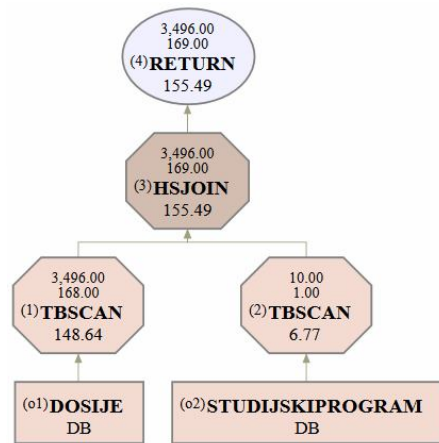
```
select ime, prezime, sp.naziv
from db.dosije d
join db.StudijskiProgram sp
on d.IdPrograma = sp.Id
```

Универзитет у Београду - Математички факултет

План извршавања при спајању две табеле

```
select ime, prezime, sp.naziv
from db.dosije d
join db.StudijskiProgram sp
on d.IdPrograma = sp.Id
```

- Најпре без индекса
 - чита се све из табеле *DOSIJE*
- Операција *HSJOIN*:
 - најпре за бар једну од колекција прави у меморији хеш табелу на основу услова спајања
 - не уређује редове
 - затим спаја податке

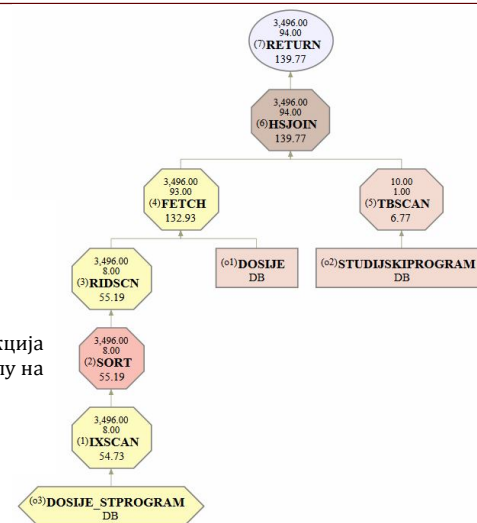

Универзитет у Београду - Математички факултет

План извршавања при спајању две табеле

```
select ime, prezime, sp.naziv
from db.dosije d
join db.StudijskiProgram sp
on d.IdPrograma = sp.Id
```

- Ако постоји индекс
 - чита се из табеле *DOSIJE*
 - али већ уређено
- Операција *HSJOIN*:
 - најпре за бар једну од колекција прави у меморији хеш табелу на основу услова спајања
 - не уређује редове
 - затим спаја податке

Универзитет у Београду - Математички факултет

Оптимизација базе података / Оптимизација на нивоу упита

Упит са спајањем и рестрикцијом

- Спајање података о студентима са подацима о смеровима, као и малопре, али сада са рестрикцијом по смеру:

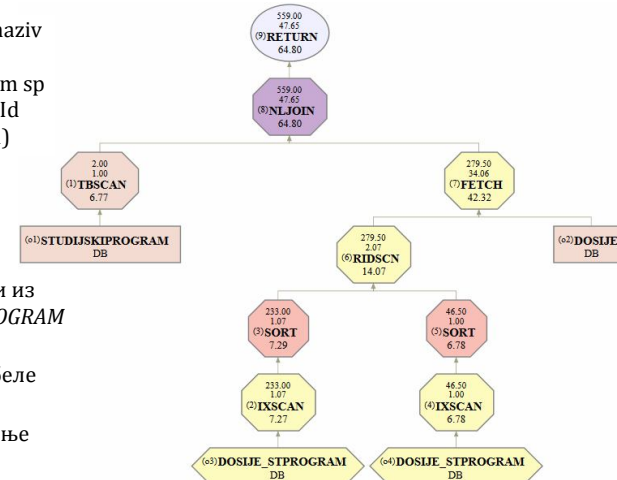
```
select ime, prezime, sp.naziv
from db.dosije d
join db.StudijskiProgram sp
on d.IdPrograma = sp.Id
where sp.id in (201, 301)
```

Универзитет у Београду - Математички факултет

План извршавања упита, примери

```
select ime, prezime, sp.naziv
from db.dosije d
join db.StudijskiProgram sp
on d.IdPrograma = sp.Id
where sp.id in (201, 301)
```

- Читају се сви редови из табеле *STUDIJSKI PROGRAM*
- Прочитају се само тражени редови табеле *DOSIJE*
- Затим се врши спајање оператором *HSJOIN*

Универзитет у Београду - Математички факултет

Мало сложенији примери...

Сви испити положени у школској 2018/19. години на смеру Информатика (основне студије)

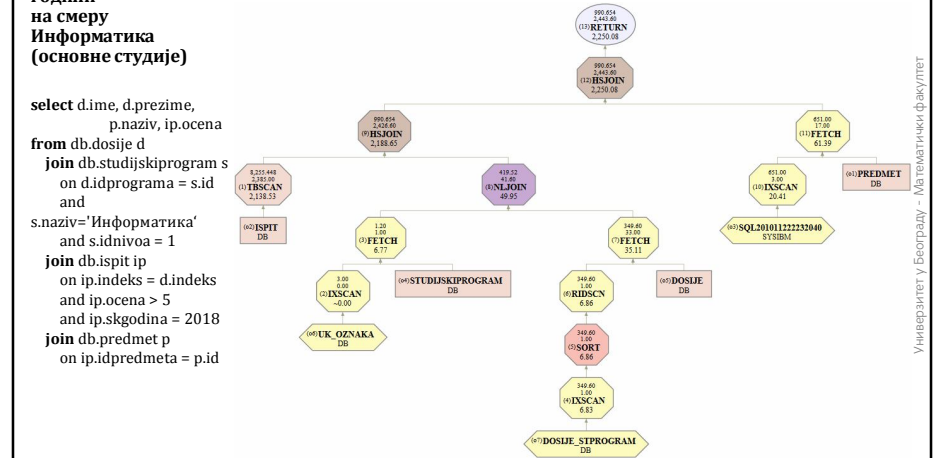
```
select d.ime, d.prezime, p.naziv, ip.ocena
from db.dosije d
join db.studijskiprogram s
on d.idprograma = s.id
and s.naziv='Информатика'
and s.sidnivoa = 1
join db.ispit ip
on ip.indeks = d.indeks
and ip.ocena > 5
and ip.skgodina = 2018
join db.predmet p
on ip.idpredmeta = p.id
```

Универзитет у Београду - Математички факултет

Мало сложенији примери...

Сви испити положени у школској 2018/19. години на смеру Информатика (основне студије)

```
select d.ime, d.prezime,
p.naziv, ip.ocena
from db.dosije d
join db.studijskiprogram s
on d.idprograma = s.id
and
s.naziv='Информатика'
and s.sidnivoa = 1
join db.ispit ip
on ip.indeks = d.indeks
and ip.ocena > 5
and ip.skgodina = 2018
join db.predmet p
on ip.idpredmeta = p.id
```


Универзитет у Београду - Математички факултет

Некада се индекси не користе како бисмо претпоставили...

Студенти који су положили испит после поновљеног слушања предмета

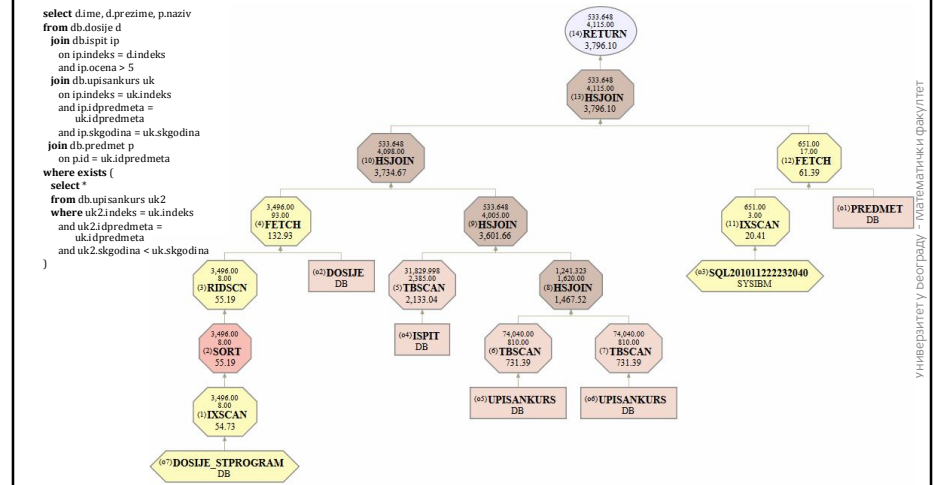
```
select d.ime, d.prezime, p.naziv
from db.dosije d
join db.ispit ip
on ip.indeks = d.indeks
and ip.ocena > 5
join db.upisankurs uk
on ip.indeks = uk.indeks
and ip.idpredmeta = uk.idpredmeta
and ip.skgodina = uk.skgodina
join db.predmet p
on p.id = uk.idpredmeta
where exists (
select *
from db.upisankurs uk2
where uk2.indeks = uk.indeks
and uk2.idpredmeta = uk.idpredmeta
and uk2.skgodina < uk.skgodina
)
```

Универзитет у Београду - Математички факултет

Некада се индекси не користе како бисмо претпоставили...

Студенти који су положили испит после поновљеног слушања предмета

```
select d.ime, d.prezime, p.naziv
from db.dosije d
join db.ispit ip
on ip.indeks = d.indeks
and ip.ocena > 5
join db.upisankurs uk
on ip.indeks = uk.indeks
and ip.idpredmeta =
uk.idpredmeta
and ip.skgodina = uk.skgodina
join db.predmet p
on p.id = uk.idpredmeta
where exists (
select *
from db.upisankurs uk2
where uk2.indeks = uk.indeks
and uk2.idpredmeta =
uk.idpredmeta
and uk2.skgodina < uk.skgodina
)
```


Универзитет у Београду - Математички факултет

Сложеније операције са груписањем...

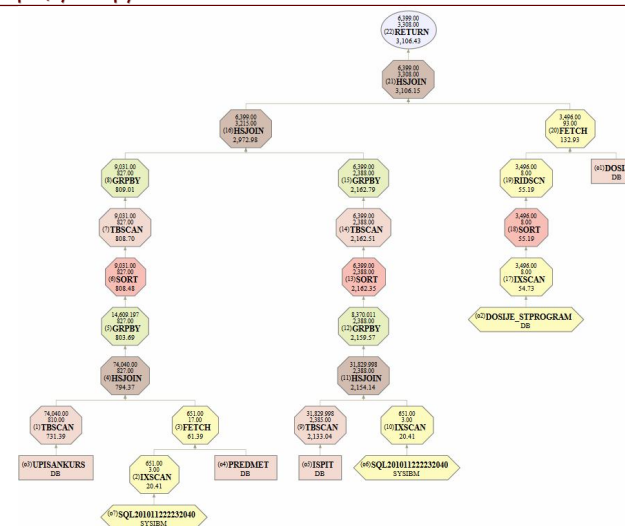
Преглед уписивања и полагања испита

```

with upisano as (
select indeks, skgodina, count(*) n, sum(espb) espb
from db.upisankurs uk
join db.predmet p
on uk.idpredmeta = p.id
group by indeks, skgodina
),
polozeno as (
select indeks, skgodina, count(*) n, avg(ocena) ocena
from db.ispit ip
join db.predmet p
on ip.idpredmeta = p.id
where ocena > 5
group by indeks, skgodina
)
select d.indeks, ime, prezime, u.skgodina,
u.n_n_upis, u.espb, p.n_n_polozeno, p.ocena
from db.dosije d
join upisano u
on d.indeks = u.indeks
join polozeno p
on p.indeks = d.indeks
and p.skgodina = u.skgodina
    
```

Универзитет у Београду - Математички факултет

Сложеније операције са груписањем...

Универзитет у Београду - Математички факултет

Оптимизација упита

- Оптимизација упита је мануелно или аутоматско одабирање најповољнијег плана извршавања упита ради постизања бољих перформанси
- Већина савремених СУБП располаже солидним оптимизаторима упита
- Ради илустрације, у наредна три примера се користе различити а еквивалентни упити, за које СУБП рачуна исте планове извршавања...

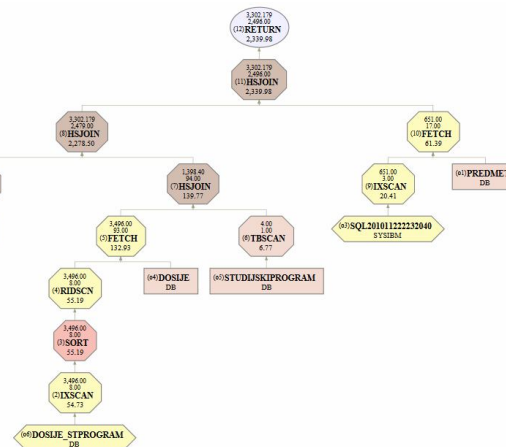
Универзитет у Београду - Математички факултет

Верзија I

Сви испити положени у школској 2018/19. години на смеру Информатика

```

select d.ime, d.prezime,
p.naziv, ip.ocena
from db.dosije d
join db.studijskiprogram s
on d.idprograma = s.id
and s.naziv='Информатика'
join db.ispit ip
on ip.indeks = d.indeks
and ip.ocena > 5
and ip.skgodina = 2018
join db.predmet p
on ip.idpredmeta = p.id
    
```

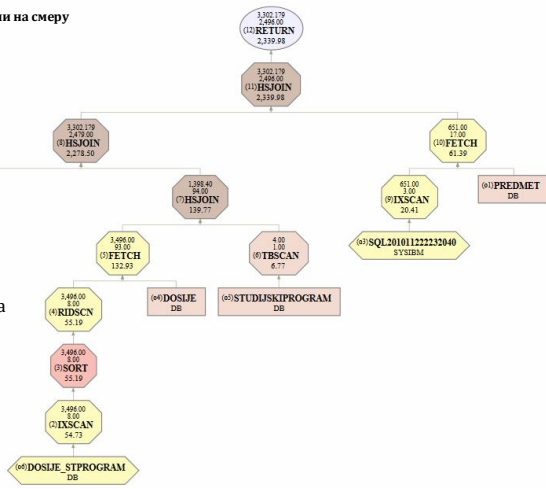

Универзитет у Београду - Математички факултет

Верзија 2

Сви испити положени у школској 2018/19. години на смеру Информатика

```
with ip as (  
  select indeks, idpredmeta, ocena  
  from db.ispit  
  where ocena > 5  
  and skgodina = 2018  
)  
smerovi as (  
  select id  
  from db.studijskiprogram  
  where naziv='Информатика'  
)  
select d.ime, d.prezime, p.naziv, ip.ocena  
from ip  
  join db.dosije d  
    on d.indeks = ip.indeks  
  join db.predmet p  
    on ip.idpredmeta = p.id  
where d.idprograma in (  
  select * from smerovi  
)
```

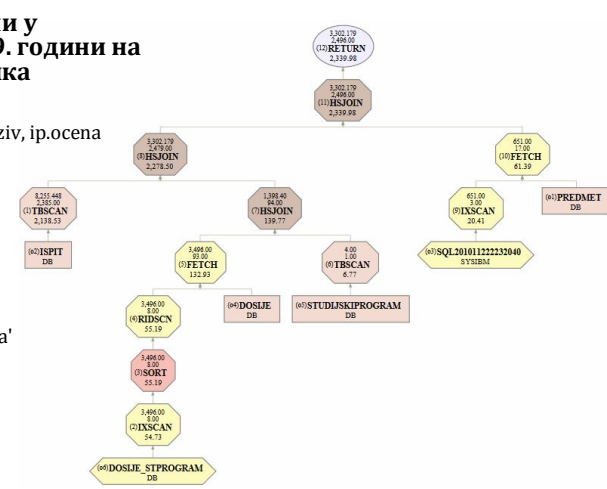

Универзитет у Београду - Математички факултет

Верзија 3

Сви испити положени у школској 2018/19. години на смеру Информатика

```
select d.ime, d.prezime, p.naziv, ip.ocena  
from db.dosije d,  
  db.studijskiprogram s,  
  db.ispit ip,  
  db.predmet p  
where  
  d.idprograma = s.id  
  and s.naziv='Информатика'  
  and ip.indeks = d.indeks  
  and ip.ocena > 5  
  and ip.skgodina = 2018  
  and ip.idpredmeta = p.id
```


Универзитет у Београду - Математички факултет

Мануелна оптимизација упита

- Мануелна оптимизација упита је раније била много потребнија него данас
 - пројектант или администратор може на различите начине да сугерише СУБП-у који план извршавања да примени
- Данас је улога мануелне оптимизације упита важнија у фази прављења физичког модела него у експлоатацији
 - не оптимизује се упит, него се анализирају планови извршавања ради сагледавања и превазилажења евентуалних слабости предложеног модела

Универзитет у Београду - Математички факултет

Фактори одлучивања

- При проналажењу најбољеј плана извршавања узимају се у обзир расположиви подаци о бази података:
 - структура табела и кључева
 - структура упита
 - постојећи индекси
 - статистички подаци о садржају табела и атрибута
 - подаци о брзини физичких уређаја
 - величина бафера страница

Универзитет у Београду - Математички факултет

Статистике о бази података

- Да би процена трошкова извршавања била што тачнија, морају да постоје *исцврне* и *ажурне* статистике о бази података
- Статистике морају да се праве на реалном садржају базе података
- Детаљност и прецизност статистика може да се бира
 - ако су детаљније и прецизније онда су
 - корисније и омогућавају ефикасније упите
 - обимније и скупље за чување и коришћење
 - сложеније и скупље за израчунавање

Статистике о бази података

- Статистике о табелама могу да се рачунају
 - за све редове или само изабране редове
 - редови се могу бирати на различите начине, уз одређивање степеном заступљености и начином изабарања узорка
 - за сваку од колона или само за изабране колоне
 - колоне примарног кључа, страних кључева, мануелно изабране,...
 - само опсег вредности или детаљна расподела
 - дистрибуција вредности (фреквенција, квантили и сл.)
 - аутоматски или мануелно
- Сличне статистике се праве и за индексе

DB2 – RUNSTATS

- Наредба *RUNSTATS* ажурира статистичке податке о датом табели или скупу табела:
 - `RUNSTATS ON (TABLE | VIEW) <tablename> <options>`
 - `RUNSTATS ON TABLE DB.DOSIJE`
 - ажурира податке о табели DB.DOSIJE
 - `RUNSTATS ON TABLE DB.DOSIJE FOR INDEXES`
 - ажурира податке о индексима табеле DB.DOSIJE
 - `RUNSTATS ON TABLE DB.DOSIJE DETAILED FOR INDEXES`
 - ажурира податке о индексима табеле DB.DOSIJE
- Велики број опција омогућава фино подешавање, као на пример:
 - одабир колона
 - начин одабира узорка редова за детаљну анализу
 - и друго...

DB2 – REORGCHK

- Наредба *REORGCHK* користи постојеће или ажурира статистичке податке за једну или више табела и процењује да ли је потребно да се изврши физичка реорганизација редова
 - `REORGCHK [(UPDATE | CURRENT) STATISTICS] ON (SCHEMA ... | TABLE ...)`
- `REORGCHK UPDATE STATISTICS ON TABLE ALL`
 - ажурира статистичке податке и даје извештај о потреби за реорганизацијом за све табеле базе података

DB2 - REORGCHK (2)

Table statistics:

F1: 100 * OVERFLOW / CARD < 5
 F2: 100 * (Effective Space Utilization of Data Pages) > 70
 F3: 100 * (Required Pages / Total Pages) > 80

SCHEMA.NAME	CARD	OV	NP	FP	ACTBLK	TSIZE	F1	F2	F3	REORG
Table: DB.DOSIJE	4319	0	393	393	-	1515969	0	98	100	---
Table: DB.ISPIT	118263	0	2509	2509	-	9934092	0	98	100	---
...										

DB2 - REORGCHK (3)

Index statistics:

F4: CLUSTERRATIO or normalized CLUSTERFACTOR > 80
 F5: 100 * (Space used on leaf pages / Space available on non-empty leaf pages) > MIN(50, (100 - PCTFREE))
 F6: (100 - PCTFREE) * (Amount of space available in an index with one less level / Amount of space required for all keys) < 100
 F7: 100 * (Number of pseudo-deleted RIDs / Total number of RIDs) < 20
 F8: 100 * (Number of pseudo-empty leaf pages / Total number of leaf pages) < 20

SCHEMA.NAME	INDCARD	LEAF	ELEAF	LVLS	NDEL	KEYS	LEAF_RECSIZE	NLEAF_RECSIZE	REORG	
LEAF_PAGE_OVERHEAD	NLEAF_PAGE_OVERHEAD	PCT_PAGES_SAVED	F4	F5	F6	F7	F8			
Table: DB.DOSIJE										
Index: DB.DOSIJE_IME	4319	85	0	3	0	4319	53		53	
	566	566			0	3	91	46	0	*----
Index: SYSIBM.SQ1151204073209750	4319	25	0	2	0	4319	4		4	
	710	710			0	43	74	-	0	*----
...										

...још о оптимизацији упита...

- Поглавља 12 и 13 из *Ramakrishnan, Gehrke, Database Management Systems, 2.ed, 2000.*

Оптимизације на нивоу структуре података

- Прелазимо на разматрање оптимизације на нивоу структуре података
- На овом нивоу оптимизације **мења се физичка структура података у односу на логички модел**

Оптимизације на нивоу структуре података

- Ако имамо узорак радног оптерећења и одговарајуће планове извршавања, онда можемо да спроведемо оптимизацију структуре базе података
 - у циљу повећавања перформанси датог радног оптерећења
- Оптимизација физичког дизајна мењањем физичке структуре базе података

Узорак радног оптерећења

- Узорак радног оптерећења (енгл. *workload*) је скуп типичних упита (и промена базе података) за које се зна (или се процењује) да ће чинити најчешћи облик приступања бази података
- Дobar узорак се састоји од
 - скупа упита и промена базе података
 - за сваки упит и наредбу наводи се и процењена учесталост извршавања и посебно вршно оптерећење
 - формулисаних циљних перформанси

На основу узорка...

- За упите:
 - препознаје се које се релације (табеле, индекси) користе
 - који атрибути се издвајају
 - који атрибути учествују у условима спајања и рестрикције
- За промене базе, поред тога:
 - врста промене
 - атрибути који се мењају (за ажурирање)

Циљ структурне оптимизације

- Препознавање индекса које морамо да направимо
 - ...о томе је већ било речи, али биће још нешто касније...
- Препознавање потребних промена у физичкој схеми
 - Увођење погледа да би се сакриле начињене промене
 - Алтернативна нормализација
 - Денормализација

Увођење погледа да би се сакриле начињене промене

- Ако се промени физичка структура базе података, онда на концептуалном нивоу могу да се уведу нови погледи који скривају начињене измене
- Ово није део физичког модела, али је последица промена у физичком моделу

Алтернативна нормализација

- При нормализовању некада не постоји само једно могуће решење
 - нормализација до 3.НФ или БКНФ
 - нормализација до 3.НФ различитим путевима
- Ако једно решење не даје задовољавајуће резултате, можда друго даје?

Пример различитих нормализација

- Нека релација P описује пројекте:
 - $P(BrProjekta, Grad, Naziv)$
- Имамо следеће ф.зависности:
 - fd1: $BrProjekta \rightarrow Grad$
 - fd2: $BrProjekta \rightarrow Naziv$
- Ако у једном граду постоји највише један пројекат и сви пројекти имају различите називе, онда можемо да сматрамо да постоји и:
 - fd3: $Grad \rightarrow Naziv$
 - fd4: $Naziv \rightarrow Grad$
 - fd5: $Naziv \rightarrow BrProjekta$
- Одатле следи да имамо и алтернативне нормализације:
 - Нормализација 1:
 - $P(BrProjekta, Grad)$
 - $PN(Grad, Naziv)$
 - Нормализација 2:
 - $P(BrProjekta, Naziv)$
 - $PG(Naziv, Grad)$
 - Па чак и Нормализација 3:
 - $P(BrProjekta, Grad)$
 - $PN(BrProjekta, Naziv)$

Денормализација

- Денормализација је промена структуре БП тако да се свесно нарушава достигнута нормална форма
- Оптимизација структуре базе података често представља вид денормализације
- Неке технике
 - подела табеле (декомпозиција)
 - спајање табела (композиција)
 - дуплирање података

Употреба слабије НФ

- Јача НФ може да доследније поштује функционалне зависности, али да уведе вишу цену неких операција
 - на пример честа спајања табела
- Међутим, ако употребимо слабију НФ и додатне услове интегритета, то може да буде још скупље:

P(BrProjekta, Grad, Naziv)

```
Check( not exists (
    select naziv from P
    group by naziv
    having count(distinct grad)>1
))...
```


Употреба слабије НФ

- Свако слабљење нормализације захтева да се функционалне зависности одржавају на неки други начин
 - додатни услови интегритета...
- Морамо да проверимо да ли се оно што денормализацијом добијамо при рачунању упита, са друге стране губи при мењању садржаја базе података

Подела табеле (декомпозиција)

- Ако имамо табелу са много редова или колона, која се често мења, онда промене могу да буду неефикасне
 - индекси постају „дубоки“ и често се чита са диска
 - упити који не користе индексе су тим пре неефикасни
- Један начин да се рад убрза је да се табела подели на две или више табела
- Имамо две врсте поделе: хоризонталну и вертикалну

Хоризонтална подела табеле

- Редови табеле се деле у две табеле (или више табела) са истом структуром
 - Обично једна садржи тзв. нове или активне податке, а друга тзв. старе или архивске податке
 - Или се подаци групишу према другом критеријуму
 - начину употребе (на пример, по студијском програму)
 - врсти података (на пример, по нивоу студија)
 - ...
- Добре стране:
 - убрзавају се неке операције (пре свега додавање и мењање нових података)
- Лоше стране:
 - додатно се компликују неке друге операције, пре свега аналитички упити над свим подацима

Партиционисање табела

- Вид хоризонталне поделе је и партиционисање табела
- Често може да почива на неким критеријумима распона вредности
 - на пример, подаци за сваку школску годину могу да иду у посебну партицију
- Што је више делова
 - то су појединачне операције са подацима ефикасније,
 - али је претраживање целе табеле мање ефикасно

Вертикална подела табеле

- Ако се већина колона не користи у свим упитима, већ само релативно ретко, онда се честе операције могу убрзати вертикалном поделом
- Праве се две или више табела:
 - свака садржи колоне примарног кључа
 - све остале колоне се групишу према употреби
- Добре стране:
 - убрзавају се неке честе операције
- Лоше стране:
 - додатно се компликују неке операције, пре свега аналитички упити над свим подацима
- (ово није денормализација, напротив, али се ова врста промена обично разматра заједно са денормализацијама)

Спајање табела

- Табеле које се често (или чак сваки пут) спајају у упитима, може да буде корисно спојити у једну табелу
- Добре стране:
 - Спајање је веома скупа операција и оваква промена може да има значајне ефекте
- Лоше стране:
 - Добијена табела обично нарушава нормалне форме и садржи неке редундантности
 - То додатно отежава одржавање података и старање о интегритету
 - Може да се значајно повећа број редова или укупно заузеће простора

Понављање података

- Једна од техника оптимизације може да буде да се неки подаци свесно понове у више табела
- Добре стране:
 - Избегавају се сувишна спајања или уније
- Лоше стране:
 - Редундантност, тј. отежано одржавање и повећано заузеће простора
 - потенцијално потребни додатни услови интегритета

Друге врсте денормализације

- Већ поменуте промене спајања табела и понављања података представљају видове денормализације
- Други облици денормализације су различити видови премештања или копирања колона из једне табеле у другу, а који за циљ имају подизање перформанси (примарно кроз смањивање броја операција спајања)
- Сви видови денормализације имају за последицу увођење редундантности и све што из тога следи
- Примери:
 - два ентитета у односу 1-1 могу да се моделирају једном табелом
 - два ентитета у односу 1-N могу да се моделирају једном табелом

Догма о денормализацији

- Уврежен је став да је нормализована база података неефикасна
 - Међутим, то важи само за специфичне околности и није опште правило
 - На пример, база података (или њен део) може да буде неефикасна ако је:
 - нормализована
 - веома велика
 - много су чешћи упити него трансакције
 - упити захтевају велика спајања над великим скупом података
- Денормализација често доприноси ефикасности или сасвим мало или нимало
- То је само један од могућих корака

Разрешавање хијерархија

- Хијерархије ентитета смо помињали у моделу ентитета и односа
- Хијерархије постоје и у објектном моделу и дијаграму класа података
- При прављењу логичког модела хијерархија може да се преведе у релације (табеле) на бар три основна начина:
 - једна интегрална табелама
 - за сваки тип засебна табела, која има само колоне кључа и колоне нових атрибута
 - за сваки неапстрактан тип засебна табела, која има све потребне колоне
 - различите комбинације

Разрешавање хијерархија (2)

- Чест је проблем са хијерархијама
 - при прављењу логичког модела се разматрају критеријуми „логичких веза“ међу подацима
 - при прављењу физичког модела због ефикасности може да буде боље да се примени друго решење

Стабилно решење за хијерархије

- Да се све операције читања одвијају кроз погледе који заокружују све потребне податке о елементима хијерархије
- Да се „забране“ директне операције мењања података у табелама које припадају хијерархији
- Да се сва писања изводе кроз окидаче на погледима или предефинисане процедуре

Погледи са окидачима

- Један од проблема са оптимизацијама структуре БП је да се добија имплементација која одступа од логичког модела
- Специфичности физичког модела могу да се сакрију погледима
 - исто као што се погледима могу сакрити и специфичности логичког модела у односу на концептуални
- Проблем класичних погледа је да се иоле сложенији погледи не могу користити за мењање података, већ само за читање
- То се решава помоћу погледа са окидачима

Погледи са окидачима (2)

- Основни проблем са сложеним погледима је што из њихове дефиниције СУБП не може да једнозначно протумачи како би се имплементирале операције које мењају податке “у погледу”
- *Окидачи на погледима* представљају средство да се формално опише како се те операције изводе
- Окидачи на погледима се дефинишу као *замена* за операције непосредног мењања података

Погледи са окидачима (3)

- Наредба прављења окидача има облик:

```
CREATE [OR REPLACE] TRIGGER <ime>
  INSTEAD OF { INSERT | UPDATE [OF ...] | DELETE }
  ON <ime pogleda>
```

...

Литература за тему

- Гордана Павловић-Лажетић, **Увод у релационе базе података**, 2. изд. Математички факултет, 1999.
 - доступно онлајн: <http://poincare.matf.bg.ac.rs/~gordana/urbp-2016.htm>
- Ramakrishnan, Gehrke, **Database Management Systems**, 2.ed, 2000.
- Документација за DB2 11.5:
 - онлајн:
 - https://www.ibm.com/support/knowledgecenter/SSEPGG_11.5.0
 - ПДФ:
 - <https://www.ibm.com/support/pages/node/627743>